

^v**SOLSKI PRIJATEL.**

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 2 fl. brez pošte.

Číslo 34. V torek 17. augusta 1852. I. tečaj.

Družba svetiga detinstva Jezusoviga.*)

Da se keršanska ljubezen do Boga ino do bližniga, brez ktere prave sreče in izveličanja ni, med ljudstvom bolj in bolj vkorenini, vterdi in razširi, je treba skerbeti, da se koj v mlade, mehke serca otrok vsadi in vcepi, ker so mlade, nedolžne serca za to nar bolj dovzetne in pripravne. Gotovo pa je, da pobožne družbe in bratovšine k temu veliko veliko pripomorijo. Tacih družb in bratovšin je k sreči sedanjí čas veliko; za mladost pa je med drugimi v imenovani namen ena posebno pripravna in primerjena, v katero se le otroci sprejemajo, namreč družba svetiga detinstva Jezusoviga. Z vpeljanjem te družbe bi se že v otrocih živa ljubezen in serčna hvaležnost do Boga gotovo močno obudila — s spominam, s kakšno neskončno ljubeznijo in milostjo Bog za nas skerbí, da nam je v pravi edinozveličavni cerkvi rojenim in izrejenim biti dal, da nam je neprecenljivo gnado sv. kersta in prave, katoliške vere dodelil. Iz tega bodo otroci spoznali, kako srečni so, in bodo milovali toljko tavžent in tavžent otrok, kateri te neizrekljive sreče nimajo, in brez sv. kersta žalostno konec jemljo. Po vpeljanju in vdeleženju te družbe bi gotovo toljko bolj tudi prava bratovska ljubezen serca otrok navdala, sami bi želeli nesrečnim ajdovskim otrokam po svoji moči

*) »Šolski prijatelj« ravno od tega govori, kaj ima učitelj storiti, da bode svoje učence pravno in pobožno odgojil. Zatega voljo mislimo, da sledeči sostavek iz »Zgodne Danice« stoji prav na svojem mestu. Zraven še pristavimo, da bodemo radi tudi mi natisnuli, kar bi kdo zastran te družbe pisati hotel. Uredn.

pomagati, radi zanje molili, radi — kateri le zamorejo — v njih otetbo in izveličanje domá podeljene krajcarčke donašali, in se tako z mladiga vadili, pravo keršansko ljubezen do bližnjiga v djanju pokazati. Pa tudi otrokam samim, kateri bi k tej družbi pristopili, kakor tudi njih staršem, bi to k pravimu pridu veliko pomagalo. Jezus, priserčni prijatelj otrok, se bo nanje — mlade rešitelje ajdov in podpornike misionarjev — gotovo s posebno dopadljivostjo oziral, in jih na prošnjo tistih otrok, kateri bodo po spoznanju svojiga rešenja in sprejeme sv. kersta gotovo s serčno hvaležnostjo zanje molili, s svojimi nebeškimi dobrotami oblagodaril, in to skazano bratovsko ljubezen njim in njih staršem v tem in prihodnjim življenju obilno povernil.

Naj bi gospodje, duhovni ali pa svetovni učeniki, kateri to ljubeznjivo družbo med otroci in zlasti v šoli vpeljati želé, to po „Zgodnji Danici“ naznanili, in tudi zastran tega svoje misli razodeli, kako bi se ta družba na Slovenskim nar boljši vravnala, in kje naj bi se ustanovila, ali pa ktera že obstoječa todna družba naj bi se izvolila, da bi se slovenski otroci, kateri bi pristopiti hotli, z njo zedinovali. V ravnilo bi zlužiti utegnilo, kar iz časnika: „Der katholische Christ“ tukaj sledi.

Razpis premilostljiviga pervaka Ogerskiga, Janeza Scitovskega, zastran družbe sv. detinstva Jezusoviga.

Katoliški kristjan, zlasti mašnik, kateri ve, da je Jezus, naš božji Zveličar, otroke posebno ljubil, jih k sebi kličal, objemal, blagoslovil in učil, pomiluje, ko iz verjetnih sporočil zvé, da na Kitajskim neznabožni starši tavžent porojenih detet v vodi vtopijo ali pa požertnim zverinam v jed pomečejo. Pobožni verni poslanci veliko zmed teh nesrečnih detet na cestah poberejo, ali pa za denar pokupijo, jih kerstijo, in tiste, ki per življenju ostanejo, v posebnih v to odločenih hišah ali napravah za dobre kristjane in prihodnje aposteljne naše sv. vere in Božjiga kraljestva v Kini izredijo. V dosego tega namena v našim keršanskim delu sveta od dalj časa, v čast Jezusu, božjemu Detetu, pod varstvom njegovih sv. staršev, device Marije in sv. Jožefa, blagotvorna družba, „družba svetiga detinstva“ obstanek ima.

Ker ta družba med drugim tudi lepo priložnost ponudi, šibkim mladikam katoliške vere že z začetkam otročje starosti seme sv. vere in svete občutljeje vcepiti; in ker se po pravici upati zamore, de bo po majhnih udih te družbe, ki so k serčni ljubezni do Ježuška in k opravljanju vsakdanjih molitev zavezani, duh molitve in pobožnosti vpeljan: torej iz teh vzrokov s pravim serčnim veseljem izrečem, de je omenjena družba sv. detinstva Jezusoviga od mene v Ostrogonski nadškofii vpeljana.

Prepričan sim namreč, de, če ne bomo dosti zgoodej v otročje, z versko vnemarnostjo še ne popačeno serce pravih vodil Jezusovih naukov vtisovali, če otročjih serc ne bomo od začetka k ljubezni do Jezusa vnemali, bomo pozneji le pičlo sejali, pa tudi le pičlo žeti zamogli. Sprejmite torej, preljubi bratje v Kristusu! povoljno ta list, ker nič družiga noče, kakor to, de bi mleko, ki se ima po tej družbi otrokam podati, zdravljivo bilo za pozneji vživanje tečniših jedil, in de bi se po takim kraljestvo Božje razširjalo. Zavoljo tega prosimo neprehama Očeta vsmiljenja, de naj mlado sadiko te pobožne družbe z roso svojih božjih gnad vedno kropí, de bo po njegovi milosti v veliko rodovitno drevo dorastla.

Ker pa vsaka pobožna družba le potlej tekniti in svoj namen doseči zamore, če odločene vodila in kak duhoven dobiček ima, s tem vodila te družbe, ki je na Francoskim začeta bila, od tod pa na Avstrianskim, in s pričujočim mojim razpisam tudi na Ogerskim vpeljana, oznanim z opombo, de so tudi od vidniga poglavarja cerkve poterpene bile. In de bi se vse družbe sv. detinstva Jezusoviga, ki se bodo z Božjo pomočjo v tej škofii napravile, med sabo zedinile, zaukažemo tukaj sledeče vodila.

(Konec sledi.)

Kosilice slèpe babice.

(Dalje.)

Deklica dobrega serca.

Zbere tedaj kmetiških žen z veliko prijaznostjo, in potem, ko je z Rozinino materjo govorila, ni se več čudila, črez dobre

in lepe lastnosti deklice. Tista žena je bila zares gola poštenost in ljubeznivost; zadovoljna s svojim stanom; ni zavidila nigdar bogatih, kateri, je ona rekla, so podverženi boleznim in nadlogam, ko pa vsi drugi ljudje, in bodo od svojega bogastva velik odgovor dajali, če ga k dobrimu ne obernejo.

Grofinja da Rozini vdar, kar ji je namenila: bile so tri koze, ktere ukaže mami dati, da bi jih seboj peljali; ter pristavi, da bi mala ne hodila več na polje delat, nego (temoč) mleko in jajca bi prodajala. Kakor bo, pravi mati, brez dela Rozina ne sme biti. V šolo bode hodila, in ostali čas dneva je bode pri mojstrovi preminul, kder se bode krajce delati učila; stroške za nauk bom že jaz oskerbela, pristavi žlahtnica. Rozina in njena mati ste hotle se gospej zahvaliti, pa pred solzami besede niste mogle govoriti.

Taka dobrota se ni mogla vrednejšemu človeku skazati; reja je razvila v dekliču vse lepe sposobnosti, ki so v naravi spale, in lastnosti razcvetela, koje so do njenega detinstva se pokazovale. V enem letu potem prinese Rozina grofinji krajcev v dar, kojih je bila prav tenko izdelala; prav lični so bili, z njimi kako obleko okrajčiti (besetzen.)

Rozina je kumaj v petnajsto leto stopila, ko se gospe grofinje huda bolezen loti; njenega moža ni bilo doma, in kogar drugega razun svojih služebnih ni imela, da bi jej stregel. Kakor pa Rozina to sliši, izroči svojo domačijo in domovanje enej svojih sosedinj, in se poda z materjo proti mestu; pridši tje, greste taki (koj) v ispo gospe grofinje. Legar (vreča bolezen) je gospi pamet zmčšal, da nobene ne spozna; iz te zgubljenosti pade v globoko spanje, kakor da bi bila mrtva. Vsi domači ljudje so bili silno žalostni; hišna, ki je svojej gospi naj bolj vdana bila, se je ves čas jokala, in je za nič bila. Dobra Luči da napraviti postelico raven grofinje, in bedite ona in Rozina eno noč za drugo nad gospoj; kadar je ena, ki je gospi stregla, pomoči potrebovala, je uno poklicala, ki je na posteli počivala in spala. Zdravniki so se že za bolnico bali; vse ste na tajnko storile, kakor jima so zdravitelji zdravila grofinji dajati ukazali. Na deveti dan se je bolezen na bolje obrnila; gospa grofinja je k sebi prišla, in

spoznala, koliko hvale je za skerb in ljubezen svojim ljubeznivim čuvaricam in strežnicam sedaj dolžna. Vboga Rozina je zavolji nepokoja in nočnega bdenja že nekaj obledela; ali njenim obesenim očesom prihaja vidno prva bistrost in živečnost, kakor kumaj začne upati, da bode njena žlahtna in mila dobrotnica zopet ozdravela. Rozina s svojimi mnogoterimi in dobrovoljnimi opravki ni neprijetno gospi časa kratila; sedaj jej nekaj iz lepih bukvic pred bere; zdaj spet ji pripoveduje, kar je v svojim domačem kraju zavnemivega (posebnega) doživela i. t. d.; zato-rej jo gospa grofinja rada pri sebi ima, in ni pripustila, da bi jej kdo drugi mesenice kuhal ali pa zdravila pripravljaj in narejal. O tem času pa grofinjev mož pride. Ona je bila čisto že ozdravljena, ter pove Gospodu grofu, kakšno hvaležnost je Rozini dolžna in pa njeni materi; tudi mu reče, da ozdaj nima več serca, od nju se ločiti in zapuščene pustiti. — Izročijo Luči celo hišo v skerb in obračanje, gotovi, da hišno gospodarenje v boljših rokah ne more biti. Rozino niso smeli drugači imenovati, kakor pa grofinjevo prijateljico in tovaršico.

Vi si znate misliti, ljubi moji, kako rade ste v to ponudbo šle. Pa vendar Rozino je še nekaj zad deržalo, in pove to odkritoserčno, kakor je bila vselej govoriti navajena. Mislila je namreč, da njena mama v svojem stanu hišne gospodarice ne bodo smeli, kakor pa ona, z grofinjo pri enaj mizi jesti; zato-rej prosi za pridovoljenje, da bi ona tudi posebej z mamoj jedla, in reče, da noče več prednosti od svoje matere pri hiši imeti. To otroško predvzetje je gospodom še veliko bolj dopadlo, ter jo še više častijo; ona in njena mati ste v tej hiši mirne in zadovoljne živele.

(Dalje sledi.)

Ptičjih gnezd ne jemli!

Moravske narodne novine pišejo: „Te dni so našli blizu Hranic pod nekim drevesom mertvega človeka. Zdě se, da je hotel iz drevesa ptičje gnezdo jemati. Suha veja se pa zlomi, on pade in se na smert vbije.

Pri tej žalostnej priložnosti opominjamo vsakega, da naj pusti mile ptičice pri pokoju. Kako je sedaj po naših logih in vertih tiho in žalostno. Ne slišiš ptičice daleko in široko; vendar ni še dolgo od tega, kar je bilo tih veselih pevcev povsod dosti. Poglejmo naše vertiče — drevesa so kakor metle, povsod gosenc na milione, — ni ptičkov, da bi jih otrebili, človek sam svoje dobrotnike mori in preganja! Da bi hoteli gosp. učitelji več skrbti na to imenitno reč obrniti in vsacega oestro kazniti, ki ptičičam škoduje!“ — Slovenci! to je tudi nekaj za vas. —

Ptički.

Ptički mili
Se gnezdili
So po vertu hišnemu,
So veseli
Pesme peli
Bogu svojmu stvarniku.

In fantiči
Malopridni
Vboge ptičke najdejo,
Jih spodejo,
Razderejo
Tudi njihno posteljco.

Vse je bilo
Potlej tiho
Tam na vertu hišnemu.
Ptički mili
Pa so peli
Zdaj na vertu drugemu.

In fantiči
Bi dobili
Radi ptičke spet nazaj.
Toda ptički
Niso hotli
Priti k fantom spet nazaj.

A. Praprotnik.

Listonoša.

* Iz Celja. Ljubi Šolski prijatelj! Kakor že večkrat sem tudi enkrat na slovenski rokopis nameril, katerega je neki slovenski samouk s tisknimi pismenkami (Druckbuchstaben) napisal. To je v meni misel obudilo se prašati, kar zdaj tebe prašam: al bi ne bilo za naše učence bolje in koristniše, ako bi slov. abecednika s pisnimi pismenkami (Schreibbuchstaben) natisnjena bila? al, da drugače ravno tisto prašam: al bi ne bilo bolje šolske novince najpred s pisnimi pismenkami soznaniti, jih narpred na pis-

no in po tem še le na tisto branje naučiti? Pisne pismenke so laglje za risati — laglje za posnemati — in po takem tudi laglje za pomniti kot tisne pismenke.

K temu ti še dam na znanje, kar sem unkrat v talianskem časopisu „Cosmorama pittorico“ bral. Neki talianski učenik g. Tolosa uči svoje novince pismenke pobirati (Buchstaben kennen) in jih slagati s prestavljivimi pismenkami, s čim jih hitreje do branja pripelje, kot s slagarskimi tablicami. Njegove prestavljive pismenke so na lesene, s papirom oblečene kufice (Würfel) napisane. Te kufice, katerih ima za več abeced ima on v posebni plitki škatli, katera je (ob ednim tudi tabla) znotraj s dilicami tako predelana, da po njih svoje kufice lahko razstavi in naversti, kakor jih za nauk potrebuje. Te kufice morajo nekoliko bolj dolge kot široke biti, da se pismenke, katere se v slovke, al v besede složiti imajo, lahko blizo edendruge steknejo.

G. Tolosa ima glasnike na posebnih, in tihnike na posebnih kuficah, in scer na vsaki kufici le štiri pismenke, na gornjem in na spodnem koncu kufic so številke napisane.

Toliko za zdaj o abecedi, drugikrat kaj drugega.

Odgovor vredništva: Slavno znani gosp. Theod. Vernaleken u svojej knjigi: „Hilfsbuch zu dem ersten Sprach- und Lesebuche,“ ki je ravno na svetlo prišla in ktero vsim učiteljem živo priporočimo, tole pravi: „Diejenigen Lehrer, welche mit dem Schreiben (der Kurrentschrift) beginnen, und an diesen geschriebenen Zeichen die Buchstaben, das Silbieren und Lesen ganzer Wörter lehren, werden am Schlusse des Jahres im Vortheile sein vor denen, welche das nicht gethan haben.

Druck und Schrift gleich anfangs neben einander zu lernen, ist schon etwas schwieriger.

Es ist daher rathsam — ich wiederhole: da wo es thunlich ist — in der ersten Zeit ausschliesslich bei der Kurrentschrift zu verweilen und nachher die Kinder mit der Druckschrift bekannt zu machen. Wer beides zu gleicher Zeit lehrt, wird auf Schwierigkeiten stossen. Die Kurrentschrift bildet dann den Uebergang zur Druckschrift. Was hätte es auch zu sagen, wenn die Kinder

in der ersten Zeit nichts als die Zeichen kennen lernen, welche sie selbst geschrieben haben? Eine grosse Schülerzahl ist wohl auch besser zu beschäftigen, wenn nicht bloss das Auge in Anspruch genommen ist, sondern wenn zugleich die (sonst unruhigen) Hände bethätigt werden. Das blosse Lesenlernen des Druckes ist nur ein mechanisches Behalten der Buchstabenform, also eine einseitige Bethätigung des Kindes. Darum ist das *Schreiblesen* naturgemässer und bildender.

Drobtinčica.

* Vemo, da bo vse slovenske domorodce veselilo slišati, kako lepo slovenščina in Celovskih nižjih šolah napreduje.

V realki so bli učenci na dva razreda razdeljeni. Slovencev je bilo 18; med njimi sta dobila Dušnik Jožef in Nagi Anton šolske darila. Nemcev, ki so se slovenski učili, je bilo 64; med njimi sta Cebedin Alojz in Zahn Franc šolke darila sprejela. —

Tudi v nemških šolah se je začel letos slovenski duh oživljati. Tri gospodi učitelji: Laznik, Hribernik in Filaj, so se slovenščine poprijeli in svoje male učence slovenski brati in pisati učili. Smemo poterditi, da njih trud ni bil zastonj: otročiči so se veliko naučili in se pri skušnji prav lepo obnašali.

Darila so pa dobili: Ogriz Šiman, Ojcinger Albert; Novak Tomaž, Hafner Janez, in Baver Jožef.

Hvala in slava znanemu častit: domorodcu, ki je to reč na noge spravil in lepe šolske darila za Slovence kupil. Bog daj, da bi skoraj mogoče bilo, slovenščino tudi v višjih razredih nemških šol vpeljati; alj kar bodo učenci vse pozabili, česar so se u nižjih naučili. — Da bi vsi učitelji Celovskih nemških šol dobro slovenski znali! —

* *Pogovori vredništva*: L. G. v. K. R. „Smo dobili.“ Dr. M. v. G. „Je tiskarna pomota; bodemo koj poravnali.“